

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2012, Volume: 7, Number: 1, Article Number: 1C0470

EDUCATION SCIENCES

Received: September 2011

Accepted: January 2012

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Fatma Kırmızı Susar¹

Ali Rıza Erdem²

Hüseyin Kıran³

Pamukkale University

fsusar@pau.edu.tr

arerdem@pau.edu.tr

hkiran@pau.edu.tr

Denizli-Turkey

**KÖY ENSTİTÜSÜ MEZUNLARININ GÖRÜŞLERİNE GÖRE KÖY ENSTİTÜLERİNDE ÖĞRENCİ-ÖĞRENCİ,
ÖĞRENCİ- ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ-YÖNETİCİ İLETİŞİMİNE İLİŞKİN NİTEL BİR ARAŞTIRMA
ÖZET**

Bu nitel çalışma Ege Bölgesinin, Aydın, İzmir, Muğla ve Denizli illerinde yaşayan Köy Enstitüleri mezunlarıyla (n=50) yapılan görüşmeler kapsamında gerçekleştirilmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve satır satır okunmuştur. Bu aşamada kodlar oluşturulmuş, birbiri ile ilgili kodlar bir araya getirilerek temalar belirlenmiştir. Öğrenci-öğrenci ilişkilerine yönelik olarak "(a) kız erkek ilişkilerindeki samimiyet, (b) arkadaşlarla yardımlaşma ve samimi ilişki kurma ve (c) arkadaşları eleştirme" kodları belirlenmiştir. Belirlenen bu kodlar bir araya getirilerek "*yüksek nitelikli öğrenci ilişkisi*" teması oluşturulmuştur. Öğretmen-öğrenci ilişkilerine yönelik olarak "(a) Öğretmenin öğrenciyle yakın ilişki içerisinde olması, (b) öğretmenden öğrenme sürecine ilişkin yardım alma ve (c) öğretmenin öğrencinin problemini çözmeye yardımcı olması" kodlarına ulaşılmıştır. Bu kodlar birbiri ile ilişkili bir şekilde bir araya getirilerek "*olumlu öğretmen-öğrenci ilişkisi*" teması oluşturulmuştur. Yönetici-öğrenci ilişkilerine yönelik olarak "(a) demokrasi eğitimi ve (b) yöneticilerin öğrencilere sıcak yaklaşım içinde olması" kodları belirlenmiştir. Bu kodlar bir araya getirilerek "*demokratik yönetim*" temasına ulaşılmıştır

Anahtar Kelimeler: Köy Enstitüleri, Köy Enstitüsü Mezunları,
Nitel Araştırma, Öğrenci-Öğrenci İletişimi,
Öğretmen-Öğrenci İletişimi,
Yönetici-Öğrenci İletişimi

**A QUALITATIVE SEARCH, BASED ON VILLAGE INSTITUTE GRADUATES' OPINIONS, INTO THE
COMMUNICATION BETWEEN STUDENT AND TEACHER AS WELL AS STUDENT AND ADMINISTRATOR
ABSTRACT**

This qualitative study was performed through mutual negotiations with village institute graduates (n=50) within Aegean Region, including Aydın, İzmir, Muğla and Denizli. The data was obtained through semi-structured appointment forms which were developed by research. Then, the data obtained from the appointments was transmitted into the computer and was read line by line. In this stage, some codes were made up and related codes were brought into groups to detect the target themes. Concerning "the student to relations" the following codes were structured: (a) the sincerity in boy and girl affairs, (b) cooperation with friends and establishing sincere affairs, (c) criticizing the friends. Bringing these codes together, the theme named as "high qualified student relations" was established. On the other hand, concerning "the teacher to student's relations", the following codes were structured: (a) establishing close relations of the teacher with his/her students, (b) getting the teacher's support during the learning period, (c) the teacher's assistant in the student's problem. These codes were brought together related to each other and established a theme of "positive teacher-student relations". Concerning the administrator to student relation, the following codes were structured: (a) training on democracy, (b) warm relations of administrators with students. Bringing those codes together, the theme named as "democratic management" was established.

Keywords: Village Institutes, Graduates of Village Institute,
Qualitative Research, Student to Student Communication,
Teacher to Student Communication,
Administrator to Student Communication

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Anadolu'da kurulmuş olan Cumhuriyetin amacı köklü ekonomik-toplumsal devrimler yapmaktır. O yıllarda Türkiye nüfusunun yüzde sekseni kırsal alanlarda yaşamaktadır. Kırsal kesimde yaşayanların tümü laiklikle bağdaşmayan, laik eğitimin gereği olarak yasalarla gerçekleştirilen "eğitimde birliğin" dışında yalan yanlış, sözde dini eğitimi veren, gizli olarak sürdürülen, eli sopalı bilim bilgisi olmayan kişilerin hocalık yaptığı hafızların, imamların eline bırakılmıştır (Killi, 1982;104). Şehir öğretmen okullarından mezun öğretmenler köylerde çalışmaya istekli değillerdi; köye gidenler ise şehir ve kasabalara dönmekteydiler. Köylerde buldukları süreler içinde de çevre insanların kalkınmasında etkili olamıyorlardı (Dündar, 2001;67). Okulsuz küçük köyleri; eğitimsiz, öğretimsiz bırakmamak amacıyla 11 Haziran 1937'de 3298 sayılı "Köy Öğretmenleri Yasası" çıkarılmıştır. Bu yasa çerçevesinde yetiştirilen ve köylere gönderilen öğretmenler eğitim sürecinde oldukça başarılı olmuşlardır. Öğretmen deneyiminin başarılı olması, Köy Enstitülerinin kurulmasını özendirdi. Çifteler ve Kızılçullu Öğretmen Okulları -öğretmen kursları da dâhil-, 1937'den başlayarak köy öğretmenlerini yetiştirmeye başladı (Akbaş, 2008: 214). 1937'den 1940'a kadar geçen süre köy enstitülerine yönelik bir hazırlık evresini oluşturmuştur. 1938 yılında Milli Eğitim Bakanı'nın Hasan Ali Yücel olması, Köy Enstitülerine gidilen süreci hızlandırmıştır. Köylere yönelik eğitim seferberliğinin en önemli aracı olacak olan köy enstitüleri, tamamen kendine özgü ve kendi sosyal gerçeklerinden ortaya çıkan bir sistem olmuştur (Çakmak, 2007: 224).

Köy enstitüleri köy çocuklarının eğitilmesi ve öğretmen olarak tekrar köye göndererek köylüyü bilinçlendirmesi projesiydi. Köy Enstitüleri, yalnızca bir köy eğitim modeli olarak değil, Türkiye aydınlanmasının motor gücü olarak simgeleştirilmiştir. Köy Enstitülerinin kuruluşunda ülke gerçeklerinden ve gereksinmelerinden yola çıkılmıştır. Köy Enstitüsü sistemi, 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu ile 4274 sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilatı Kanununa göre düzenlendi. Başlangıçta sayıları 14 olarak plânlanan Köy Enstitüleri, zamanla 21'e ulaşmış ve ülkenin her bölgesine düzenli olarak dağılmıştır. Köy Enstitüleri geniş arazisi olan yerlerde kurulmuşlardır. Köy enstitüleri yurdun dört bir yanında kuruldukları yerin adını alarak açılmışlardır. Bu uygulamayla "coğrafyadan vatana" geçilmek istenmiştir. Enstitülerin yapıldığı alanların seçiminde adaletli davranılmaya çalışılmış; bilhassa eğitim olanaklarından yoksun yerleşmelerde pozitif ayrımcılık uygulanıp okullar bu bölgelerde inşa edilmiştir. Köy Enstitüleri, köy kökenli öğretmen kitlesi yetiştirerek öğretmenin köyde kalmasını, köy öğretmenin okul müfredatı dışında köylüye bazı meslek ve zanaatları öğretmesini sağlamak, köyde açılacak okulların köye gerekli unsurları yetiştirerek birer kurum görevi yapması ve okulların kendi arazisi içinde tarımsal üretim yaparak kendisinin ve öğrencisinin ihtiyaçlarını karşılaması böylece devlete daha az yük olması ve ulus olma bilincinin köylerde de yerleşmesi hedeflenmiştir. Köy Enstitülerinin sadece köye öğretmen yetiştiren bir kurum olmadıkları Köy Enstitüleri Kanununun birinci maddesinde hükme bağlanmıştır: "Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde, maarif vekilliğince Köy Enstitüleri açılır." Köy Enstitüleri'nde "karma eğitim" yapılmakta, köy ve köy yaşamına yönelik derslere programda yoğun olarak yer verilmekteydi (Karaömerlioğlu, 1998: 47; Aykaç, 2000: 13; Kirby, 2000: 216-218; Eşme & Çotuksöken & Türkoğlu & Türkoğlu, 2003: 27; Özsoy, 2004: 6; Erdem, 2005; Aysal, 2005: 270; Türkmenoğlu, 2007: 169; Aydın, Şahin, Topal, 2008: 132; Kartal, 2008: 24; Özdemir, 2008: 50; Atabay, 2009: 462; Gedikoğlu, 01.04.2009; Özsoy, 2009: 125). Bu enstitülerde köyün kalkınmasını sağlayacak olan öğretmenler yetiştirilecekti. Yetişen öğretmenler yalnızca köylüye eğitim öğretmekle kalmayacak, modern tarım teknikleri, arıcılık, marangozluk, müzik, hasta tedavisine kadar her konuda yardımcı olacaktı. Bunu başaracak olan öğretmenler de o bölgenin köy çocukları arasından seçilecekti.

Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenler yalnız alfabe okutmamış, köyün her türlü sorununa rehber olmuş, onları eğitmiştir (Aykaç, 2000: 13). Çünkü köy enstitüsünde okuyan köy öğretmeni adayları genel kültür, alan bilgisi ve pedagojik formasyon yeterliklerinin yanı sıra tarım ve sanat dersleriyle köyde görev yaparken kullanacakları tarım, hayvancılık, el sanatları yeterliklerini kazanmışlardır.

1.1. Köy Enstitülerinde Öğrenci-Öğretmen ve Yönetici İletişimi (Communication Between the Student, Teacher and Administrator in Village Institutes)

Köy Enstitülerine kuruldukları tarihten itibaren, köylü çocukları alınmıştır. Önceleri beş sınıflı köy ilkokullarını bitirenlerin alınmaları düşünülmüşken, Köy Enstitülerinin sayılarının ve öğrenci taleplerinin artması sonucu, üç sınıflı eğitimci köy okullarını ve dört sınıflı köy okullarını bitirmiş köy çocukları da alınmıştır. 3803 Sayılı Köy Enstitüleri Kanununun 3. maddesinde enstitüye alınacak öğrencilerle ilgili olarak şöyle denilmektedir. "Enstitülere tam devreli köy ilkokullarını bitirmiş sıhhatli ve musteid köylü çocukları seçilerek alınırlar." Her ilde alınacak öğrenci sayısını bakanlık saptamış, bu sayıyı enstitülere bildirmesi sağlanmıştır. Buradaki amaç her enstitünün kendi bölgesine giren illerin her birinden öğrenci almasını sağlamaktır. Ayrıca, illerin bucak ve köylerinden de ayrı ayrı öğrenci alınması amaçlanmıştır (Şeren, 1982). Köy Enstitülerine, kız çocuklarının da alınması ayrıca bir önem taşımıştır. Çünkü bu dönemde kız çocuklarının enstitülere alınmasında bazı güçlükler vardı. Bu nedenle, ilk zamanlar kız öğrencilerin sayısı oldukça azdır. Fakat bu sayı Köy Enstitülerinin kapatılmasına doğru artmıştır. Yönetici ve öğretmenlerin enstitülere kız öğrenci bulmakta güçlük çekmelerinin nedeni ana-babaları ikna etmekte zorlanmalarıydı. Buna karşın belli oranda kız öğrenci, yönetici ve öğretmenlerin çabalarıyla enstitülere alınmıştır. Fakat erkek öğrenci sayısı karşısında bu sayının çok az olduğu görülmektedir (Gedikoğlu, 1971'den Şeren, 2008: 216).

Köy Enstitülerinin kuruldukları yerler genellikle şehir ve kasabaların dışında köylerin yanı başındaydı. Bu nedenle, enstitülerde görev alacak öğretmen ve yöneticilerin bazı fedakârlıklar göstermeleri gerekmektedir (Şeren, 2008: 217). Bu fedakârlıkları gösterecek Köy Enstitülerinde görev alan öğretmenler değişik kaynaklardan sağlanmıştır. 15/10/1946 tarihinde Köy Enstitülerinde görevli 620 öğretmenin mezun oldukları okullar bakımından durumları şu şekildeydi. 229'u fakülteler, Gazi Eğitim Enstitüsü ve Yüksek Köy Enstitüsünden, 209'u öğretmen okulundan, 56'sı Kız Enstitüsünden, 27'si Ziraat Okulundan, 91'i Sanat ve Yapı Usta Okulundan, 8'i diğer meslek okullarındandır (Tonguç, 1947'den Şeren, 2008: 218). Köy Enstitülerinde çalışan öğretmenlerin üçte biri fakülte ve yüksekokul çıkışlıdır. Diğerleri ise çeşitli meslek okulları çıkışlıdır. Köy Enstitülerinin iş çeşitleri, çalışma alanları çok değişik olduğundan bu alanlar için gereksinme duyulan elemanda çeşitliydi. Bu nedendir ki, Köy Enstitülerinde görev almış öğretmenler çeşitli okullardan çıkışlıdır. Köy Enstitülerinde genel bilgi öğretmenine duyulan gereksinme kadar, tarım ve teknik öğretmenine de duyulmaktaydı (Şeren, 2008: 218). Ayrıca o dönemde Köy Enstitülerinde her türlü yönetim işlerine bütün öğretmenler ve öğrenciler iştirak ettirilmiş, bu suretle bütün işlerden mesul bir müdür ve müdür muavinleri hegemonyasının yaratılmamasına özen gösterilmiştir (Öztürk 1961'den Şeren, 2008: 218)

Tablo 1. Köy Enstitülerinde öğretmen ve öğrenci sayıları
(Table 1. The village teacher and student numbers institutes of)

Öğretim Yılı	Kadın Öğretmen	Erkek Öğretmen	Öğretmen Toplam	Öğrenci	Enstitü Sayısı
1937-38	5	21	26	286	2
1938-39	7	34	41	796	3
1939-40	10	50	60	1567	4
1940-41	46	189	235	5665	14
1941-42	80	214	294	8052	17
1942-43	101	259	360	10161	18
1943-44	128	298	426	14166	18
1944-45	145	360	505	15561	20
1945-46	119	403	522	15529	20

Kaynak: Gedikoğlu. Ş. (1971) *Evleri, getirdikleri ve yankılarıyla köy*, Ankara: İş ve Matbaacılık Ticaret, s. 71

Köy Enstitülerde çalışanlar ve öğrenciler öz denetime sahip insanlardı. Amacın gerçekleşmesi için davranışlarına dikkat ederlerdi. Okuldaki işleyişin iyi ve aksayan taraflarını her hafta cumartesi günleri karşılıklı kırıncı olmadan tartışıyorlardı (Erçelebi, 1991: 206). Köy Enstitüleri'nde yaşam, dönemin öğretmen ve öğrencilerinin anlatımı ile tam "birliktelik, katılım, yetki" ve "sorumluluk" eksenlerine oturtulmuştu. Enstitülerde kararlar yönetici-öğretici-öğrenci üçlüsünün katkı ve onayıyla alınırdı. Okul yöneticileri ile öğrenciler her konuyu tartışabiliyorlardı (Ortaş, 2005: 3). Köy Enstitülerinde eşitlikçi bir unsur olan öğrenci ve öğretmenler arasındaki hiyerarşik yapının yokluğudur. Aralarında "iş" ve "ödev" esasına dayanan bir ilişki olup, öğrencilerin not veya cezayla korkutulmaması, verilen bilgileri ezberleyen "pasif" alıcılar olmayıp kendilerini tanımlayabilen, konuları ve olayları eleştirip sorgulayan kişiler olarak görülmesiyle özgürlükçü ve eşitlikçi bir eğitim söz konusudur (Çoban, 2011: 452-453). Bu durum öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen ve öğrenci-yönetici iletişiminde daha insani, demokratik, samimi ve katılımcı ilişkileri ortaya çıkarıyordu.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Köy Enstitüsü mezunları köyde yaşayanları aydınlatmada gösterdikleri başarı açısından 1940 ve 1950'li yıllara damgasını vurmuş öğretmenlerdir. Köy Enstitüsü mezunu öğretmenler yalnızca köylüye eğitim öğretimi vermekle kalmamış, aynı zamanda modern tarım teknikleri, arıcılık, marangozluk, müzik, hasta tedavisine kadar her konuda yardımcı olmuşlardır. Köy enstitüsünde okuyan köy öğretmeni adaylarının arkadaşlarıyla, öğretmenleriyle ve enstitü yöneticileriyle olan ilişkilerinin araştırılması iletişim konusunda hem o dönem hem de günümüz öğretmen yetiştirmeye ilişkin katkı sağlayacaktır. Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerinin kendi görüşlerine göre, köy enstitülerinde öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen ve öğrenci-yönetici iletişiminin nasıl olduğunun ortaya konması hem köy enstitüsünde okuyan öğrencilerin arkadaşlarıyla, öğretmenleriyle ve yöneticileriyle olan iletişiminin nasıl olduğunu belirlemede hem de şimdiki öğretmen yetiştirmede aday öğretmenlerin arkadaşlarıyla, öğretmenleriyle ve yöneticileriyle nasıl iletişim kurmaları gerektiği ve karşılaşılan iletişim problemlerinin çözümü konusunda ışık tutacaktır.

3. ÇALIŞMANIN AMACI (AIM OF STUDY)

Bu araştırmanın amacı, kendi görüşlerine göre Köy Enstitüleri mezunlarının öğrenci-öğretmen ve yönetici iletişiminin nasıl olduğunu belirlemektir. Araştırmanın alt problemleri ise şu şekilde belirlenmiştir: Kendi görüşlerine göre (1) Köy Enstitüleri mezunlarının öğrenci-öğrenci ilişkilerine ilişkin görüşleri nasıldır? (2) Köy Enstitüleri mezunlarının öğretmen-öğrenci ilişkilerine ilişkin görüşleri nasıldır? (3) Köy

Enstitüleri mezunlarının yönetici-öğrenci ilişkilerine ilişkin görüşleri nasıldır?

4. YÖNTEM (THE METHOD)

Bu araştırmanın alt problemlerini yanıtlamak amacıyla nitel araştırma modellerinden olan durum araştırmasına başvurulmuştur (Yıldırım & Şimşek, 2008; Atıl, 1998; Seyidoğlu, 1997; Karasar, 2005). Durum çalışmasında amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Bu yöntemde durumlar birbirinden farklı olduğu için sonuçların genellenmesi söz konusu değildir (Yıldırım & Şimşek, 2008; 77). Araştırmada birden fazla deneğe ulaşılarak "çoklu durum çalışması" gerçekleştirilmiştir.

4.1. Evren ve Örneklem (Population and Sampling)

Araştırmanın evreni, Ege Bölgesinde yaşayan Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerden oluşmaktadır. Ege bölgesinde yaşayan Köy Enstitüsü mezunlarının sayısı tam olarak tespit edilemediğinden bu konuda bir bilgi sunulamamaktadır. Görüşmeler şu ana kadar Denizli, İzmir, Muğla ve Aydın'da ulaşılabilen Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerle gerçekleştirilmiştir (n=50). Örneklem belirlenmesinde nitel araştırmada kullanılan, amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan "kartopu örnekleme (zincir örnekleme)" başvurulmuştur. Bu yaklaşım belirlenen probleme ilişkin olarak zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında özellikle etkilidir. Süreç konuyla ilgili kim ya da kimlerle görüşüleceğinin belirlenmesiyle başlar, ilerleyen zamanda elde edilen isimler ya da durumlar tıpkı bir kartopu gibi büyüyerek devam eder. Böylece araştırmacının görüşmesi gereken birey sayısı veya durum sayısı belirlenir (Yıldırım & Şimşek, 2008; 111). Araştırma kapsamında, Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerle yapılan görüşmeler 2008-2011 yılları arasında gerçekleştirilmiştir.

4.2. Veri Toplama Tekniği (Data Collection Technique)

Araştırmada belirlenen alt problemin yanıtlanması amacıyla üç ayrı açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular sistematik bir sıra içinde bütün deneklere aynı şekilde sorulmuştur. Böylece görüşülen kişilerle belirli bilgiler keşfedilmeye çalışılmıştır. Yaklaşık 40 dakika süren görüşmeler video kamera ile kayıt altına alınmıştır.

4.3. Veri Toplama Aracı (Data Collection Tool)

Araştırmaya temel olabilecek açık uçlu sorular önceden belirlenerek yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk hali belirlenmiştir. Bu sorulara kişisel bilgilerle ilgili sorular da eklenerek denemelik "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" oluşturulmuştur. Belirlenen açık uçlu sorular alanında uzman sekiz öğretim elemanın incelemesine sunulmuştur. Uzman görüşleri sonrasında forma son şekli verilmiştir. Görüşmelerde öğretmen yeterliliklerine ilişkin üç soru Köy Enstitüsü mezunlarına yöneltilmiştir.

4.4. Geçerlilik ve Güvenirlik (Validity and Reliability)

Yapılan görüşmelerden elde edilen kamera kayıtları sonradan dikkatle izlenerek bilgisayar ortamında yazıya çevrilmiştir. Böylece yapılan görüşmelerin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi olanağı elde edilmiştir. Köy Enstitüsü mezunlarının öğretmen yeterliliklerine ilişkin ortaya çıkan yazılar nitel veri seti olarak değerlendirmeye alınmıştır. Bilgisayar ortamında yer alan yazılar incelenerek iki araştırmacı tarafından kodlanmıştır.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yapılarak açık kodlama yöntemine başvurulmuştur. Metinler satır satır birkaç kez okunmuş ve buna yönelik kodlamalar oluşturulmuştur. Ardından birbirine benzer kodlar bir araya getirilerek ortak yönleri bulunmuş, böylece araştırma bulgularının ana hatlarını oluşturacak temalar (kategoriler) ortaya çıkarılmıştır. Belirlenen temalar altındaki kodlar birbirleriyle

ilişkili biçimde açıklanarak yorumlanmış ve araştırmancının amacı doğrultusunda sonuçlar ortaya konulmuştur. Araştırmacılar tarafından yapılan yorumları desteklemek ve katılanların bakış açılarını yansıtmak amacıyla görüşme metinlerinden yapılan alıntılara yer verilmiştir.

Araştırmada kullanılan kısaltmalar: Mezunların adı, (adı-soyadı), yaşı (Y76, Y78, Y81...), kaç yıl öğretmenlik yaptıkları (20 Yıl, 30 Yıl, 27 Yıl...), mezun oldukları Enstitü'nün adı (Gönen Köy Enstitüsü vb.), şu anda yaşadıkları il ya da ilçenin adı (Denizli, Aydın vb.) şeklinde ifade edilmiştir. Örneğin: (Hasan Ali Susar, Y84, 26 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli) şeklinde ifade edilen bir kısaltma, "Hasan Ali Susar, 84 yaşında, 26 yıl öğretmenlik yapmış, Gönen Köy Enstitüsü'nden mezun, şu anda Denizli'de yaşıyor" anlamına gelmektedir.

5. BULGULAR VE YORUM (FINDING AND MEANING)

Bu bölümde daha belirlenmiş olan alt problemlere yanıt verilmiştir. Her bir alt problemi yanıtlamak amacıyla Köy Enstitüleri mezunlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler incelenerek kodlar oluşturulmuş, birbiri ile ilişkili olana bu kodlar bir araya getirilerek temalara karar verilmiştir.

5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

(Finding and Comments About the First Sub-Problem)

Araştırmancının birinci alt problemi "Köy Enstitüleri mezunlarının öğrenci-öğrenci ilişkilerine ilişkin görüşleri nasıldır?" şeklinde belirlenmişti. Belirlenen birinci alt probleme yönelik olarak "(a) kız erkek ilişkilerindeki samimiyet, (b) arkadaşlarla yardımlaşma ve samimi ilişki kurma ve (c) arkadaşları eleştirme" kodları belirlenmiştir. Belirlenen bu kodlar bir araya getirilerek "yüksek nitelikli öğrenci ilişkisi" teması oluşturulmuştur. Belirlenen tema kapsamında her üç koda ilişkin açıklama ve değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

5.1.1. Kız Erkek İlişkilerindeki Samimiyet

(The Sincerity in Boy and Girl Affairs)

"Kız erkek ilişkilerindeki samimiyet" kodu Enstitülerde kız ve erkek öğrencilerin bir birleri ile yaptıkları duygusal paylaşımın sonucunda çıkarılmıştır. O dönemin koşulları düşünülmünce karma eğitim oldukça farklı bir durumdur. Konuya ilişkin alıntılar şunlardır:

- "Biz bir masaya dört kişi oturduk. Dört çekmecemiz vardı. Bu her çekmece herkesin kendine aitti. Mesela benim masamda iki kız arkadaşım vardı ve aramızda hiçbir sorun olmazdı. Hep saygı sevgi vardı. [Ahmet Ali Aycan, Y82, 29 Yıl, Kızıl Çullu Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Kızlarla erkekler karışık okurduk, karışık yemek yedik. Aramız çok iyiydi. Sadece iş yerlerimiz ayırdı, yatakhanelerimiz ayırdı. [Remzi Daşçı, Y81, 28 Yıl, Kızıl Çullu Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Arkadaşlarımızla kız erkek fark etmezdi. Tam bir ailenin fertleri gibiydi. Belki bir aile içerisinde üç beş çocuk varsa büyükler küçüklere bazı şeyler yapabilirse de bizim aramızda hiç böyle şeyler olmazdı. Bir sınıf büyük olanlar bizim ablamız, ağabeyimizdi. Biz de bir yaş geride olanların ağabeyi ve ablasıydık. [Hasan Fehmi Poyrazoğlu, Y83, 30 Yıl, Aksu Köy Enstitüsü, Aydın]"
- "Sınıf arkadaşlarımızla bir kardeş gibiydik. Ben abla varlığını orada hissettim. Abla derdik üst sınıflardaki kızlara. O ablalar da çok iyiydi. Yakanızda bir bozukluk olsa yakanı düzelt bakayım derdi. [Nihat Öztürk, Y78, 33 Yıl, Ortaklar Köy Enstitüsü, Aydın]"

"Kız erkek ilişkilerindeki samimiyet" kodu açısından Enstitülerden mezun olanların görüşleri incelendiğinde sağlıklı ve paylaşıma dayalı bir ilişki temeli olduğu görülmektedir. Enstitülerde kızlar ve erkekler aynı düzeyde yaşamın içine katılmıştır. Ekin ekme, bisiklet kullanma, milli oyunlar oynama vb. bütün işleri erkekler kadar kızlar da yapmaktaydı.

Elbette ki bu süreç erkeklerin kızlara olan sosyal bakış açısını değiştirmiş. Cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmıştır. Eğer Köy Enstitüleri devam etseydi halkın da bu konuda değişmesine büyük bir katkısı olabilirdi.

5.1.2. Arkadaşlarla Yardımlaşma ve Samimi İlişkiler Kurma (Cooperation With Friends and Establishing Sincere Affairs)

Elde edilen verilerin analizinde köy enstitüleri mezunlarının eğitim sürecinde birbirine yardım etmeyi adeta bir yaşam biçimi haline getirdikleri tespit edilmiştir. Bu verilerin oldukça çok olması "arkadaşlarla yardımlaşma ve samimi ilişkiler kurma" kodunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Belirlenen koda ilişkin alıntılardan bazıları aşağıda yer almaktadır:

- "Birbirimizle yardımlaşma, kesinlikle esirgemek şu bu yapmak yoktu. Birbirimizle sözlü, yazılı her türlü yardımlaşmamız çok iyiydi. [Arif Hikmet, Denizli]"
- "Biz zaten kardeş gibiydik. Paylaşım vardı. Okullarımızda birbirimize en iyi şekilde davranırdık. Orada arkadaş çalışırken hasta olmuştu. Hemen paylaşırdık arkadaşın yapamadığını. O işi onun yerine yapardık. [Mustafa Dingil, Y80,28 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Kollektif çalışırdık. Kırk beş kişi, kırk beşimizde seminer yapardık. Akşamları çalışırdık yemekten sonra. İş-hizmet, okula su getirirdik, okulun suyunu biz getirirdik, ekipliğe giderdik, beşinci sınıflarla köylere okul yapmaya giderdik. Son sınıflarla. [Şaban Oymak, Y77,32 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Sınıf arkadaşlarımız ile ilişkilerimiz bir bütünlük içerisindeydi. Ben kardeşimle, öz ana-baba bir olan kardeşimle, sınıf arkadaşım kadar yakın olamadım. Çünkü kaderde, tasada, kıvançta deniyor ya, her şeyde aynısn. Aynı havayı teneffüs ediyorsun, aynı yemeği yiyorsun, aynı banyoya gidiyorsun, aynı dersliğe gidiyorsun, aynı bahçede dolaşıyorsun, her şey, her şey. Tek bir insan gibi. Bütün bireyleri bir insan çatısı altında toplar gibi bir yaşam tarzı. [İbrahim Baldan, Y71, 30 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Altmış kişi aynı yerde yemek yiyoruz. Altmış kişi aynı sınıfta eğitim görüyoruz. Zaten köyden gelmişiz. Yokluklar içinden gelmişiz. Köyde ekmek, soğan veya yoğurt, kuru bunları yerken orada yemek sofrası görmüşüz. Birbirimizle hatırlamıyorum ben dövüştüğümüzü, kavga ettiğimizi. Kardeşçeydi her şey. [Yılmaz Yılmaz, Y74, 31Yıl, Gönen Enstitüsü, Denizli]"
- "Arkadaşlarımızla ilişkimiz o kadar iyiydi ki. Bizim bir kere haftalık eğlencelerimiz vardı. Kapalı eğitim olduğu için köyden, şehirden uzak, her şeyden yoksun. Her hafta bir sınıf diğer sınıfları eğlendirmek için son derece doğaçlama eğlence, skeçler, orta oyunları köylerde, düşünlerde yapılan oyunlar yani köy folklorunu, halk folklorunu her cumartesi günleri yaşatırdık, yaşadık. Ondan sonra her sabah altı yüz kişi topluca oyunlar...[Avni Aytan, Y76, 35 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Ankara]"
- "Boş zamanlarda öyle uyusuk öğrenci tipi yoktu. Herkes mandolinini alır arkadaşlarıyla birlikte köşeye çekilir, kimisi saz çalar, kimisi şarkı söyler. Her köşeden bir avaz, bir ses gelir. Bu canlılık, bu hareket zaten insanı sevinçli, neşeli tutuyor, moralli tutuyor. [Avni Aytan, Y76, 35 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Ankara]"
- "Şimdi biz altı sene aynı çocuklarla, aynı sınıfta, aynı yatakhane kalkanlarız. Yani tamamen kardeş, arkadaş... . Tamamen bile birbirlerimizin sırlarını bilen insanlarız. Sınıfça kime ne yaptı, nasıl yaptı, ağabey köyler ne yapmış, kaç annesi var, kaç babası var, kaç kardeşi var bunları bilen insanlarız. [Necatî Kahraman, Y82, 33 Yıl, Eskişehir-Çifteler Köy Enstitüsü, Denizli]"

- "Sınıf arkadaşlarımızla ilişkilerimiz çok güzeldi. Bugünkü gibi bir elde bıçak, cepte tabanca taşınmazdı. Sadece bilgi, sadece kültür taşırdık ceplerimizde. Köye gittiğimizde vatandaşa, öğrenciye nasıl faydalı olacağız diye düşündük. Bu bizim amacımız. Böyle yaptık biz. [Arif Altun, Y77,19 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Zaten köyünden, kasabasından koparak gelmiş kişiler bir kardeş havası içinde yaşarlardı. [Dursun Tuncer, Y73, 10 Yıl, Ortaklar Köy Enstitüsü, Aydın]"
- Arkadaşlarımızla gerçekten kardeş gibiydik. Ben 1951 mezunuyum. Şu anda, bizim şubede 10 kız vardı, şu anda kaç sene sonra her bayramda her öğretmenler gününde, her değerli günlerde birbirimizi ararız ve mutlaka yine köy enstitüsü mezunları bir yerde toplanırız. [Saadet Akın, İzmir]"
- "Biz Savaştepe Köy Enstitüsü'ne ilk girdiğimizde bizim üstümüzdeki ablalarımıza teslim ederlerdi. Saadet ablam benim ablamdı Savaştepe'de. Kız kardeşi oradan mezun olmuştu. Bize ablalarımız aldırıldı, dolaplarımızı gösterirdi, yataklarımızı gösterirlerdi, nevesimi nasıl takacağız, nasıl çıkaracağız, nasıl yıkayacağız, saat kaçta kalkacağız, nasıl hazırlanacağız orada olup biten bütün her şeyi ablalarımız öğretirdi. Bizim bir yanlışımız olursa önce ablamız düzeltirdi. Bir daha o yanlış yapılmazdı. Ben hiçbir zaman Saadet ablamı kırmadım. Öz bir ablam olsa ancak bu kadar çok severim. [Kadriye Yılmaz, İzmir]"

Alıntılar incelendiğinde öğrencilerin, Enstitülerin çalışma yapısında var olan imece ruhunu kendi ilişkilerinde de yaşama geçirdikleri görülmektedir. Öğrenciler gerek iş eğitimi esnasında gerekse ders dışı zamanlarda birbirlerine karşı büyük sevgi ve yardım duygusuyla yaklaşmışlardır.

5.1.3. Arkadaşları Eleştirme (Criticing the Friends)

Enstitülerde cumartesi günleri herkes toplanır ve okulun işleyişine ilişkin durum değerlendirmesi yapılırdı. Bu değerlendirmelerde okul müdürü ve öğretmen kadar öğrenciler birbirini de eleştirirdi. Bu konuda ortaya konulan görüşler "arkadaşları eleştirme" kodunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu koda ilişkin tespit edilen bazı alıntılar aşağıda yer almaktadır:

- "Bir sınıf iş hizmetine çıkmıştır. O sınıf eleştirilir. İşte yemekhanedeki arkadaşlarımız tabakları güzel koyamadı gibi. Onun dışında hizmetlilerle bütünlüğü kurabildi mi, mutfakta çalışan aşçıyı da, aşçının yamağı ile... [İbrahim Baldan, Y71, 30 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Eğitim şefi vardı Rahmetli Hakkı Bey vardı. Mesafe de koyar, arada sırada da dille de pataklayabilir yani. Ama haklı olarak. Gelişigüzel değil. Canı istediği zaman patlamaz. Haklı olarak, düzensiz hareket gördü mü onu ikaz eder. [Mesut Özkaya, Y75, 32 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli]"

Enstitülerde tam bir demokrasi anlayışı vardı. Toplantı günlerinde en yakın arkadaşlar bir birbirini eleştirir, sıkıntılarını dile getirir ve problemi çözmeye çalışırlardı. Bu eleştiri süreci arkadaşlık ilişkilerinin zedelenmesine de neden olmazdı. Çünkü bilirlerdi ki her eleştiri kendilerini iyiye ve güzele yönelmek için yapılmaktadır. Bu bulgu Erçelebi'nin (1991) "Kuruluşunun 50. yılında Köy Enstitüleri ve Türk eğitim sistemine katkıları" başlıklı doktora çalışmasının bulgularıyla da örtüşmektedir.

5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

(Finding and Comments About the Secondary Sub-Problem)

Araştırmmanın ikinci alt problemi "Köy Enstitüleri mezunlarının öğretmen-öğrenci ilişkilerine ilişkin görüşleri nasıldır?" şeklinde belirlenmişti. Bu alt problemi yanıtlamak amacıyla "(a) Öğretmenin

öğrenciyle yakın ilişki içerisinde olması, (b) öğretmenden öğrenme sürecine ilişkin yardım alma ve (c) öğretmenin öğrencinin problemini çözmeye yardımcı olması" kodlarına ulaşılmıştır. Bu kodlar birbiri ile ilişkili bir şekilde bir araya getirilerek "olumlu öğretmen-öğrenci ilişkisi" teması oluşturulmuştur.

5.2.1. Öğretmenin Öğrenciyle Yakın İlişki İçerisinde Olması (Establishing Close Relations of the Teacher With His/Her Students)

"Öğretmenin öğrenciyle yakın ilişki içerisinde olması" kodu kapsamında belirlenen alıntılardan bazıları şunlardır:

- "Öğretmen ile beraber aynı sofrayı paylaşıyorsun. Üç öğün aynı sofrada beraber yemek yiyorsun. Sofrada beraber şarkı söylüyorsun. İster istemez öğretmen öğrenci ilişkisini kuruyorsun. Sofrada berabersin. Her şeyde berabersin. Her sınıfın bir sınıf öğretmeni vardı. Ana gibiydi bayansa, erkekse baba gibiydi o çocukların karşısında. O sınıfını çok sever. [Avni Aytan, Y76, 35 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Ankara]"
- "Bizim bir öğretmenimiz Hamit ÖZMELEK adında bir öğretmenimiz, Şimdi bizim gelince okula üzerimizde ne kadar paramız varsa beş lira, on lira hepsini deftere ayrı ayrı yazardı. Hafta sonunda cumartesi günleri 25'er kuruş para verirdi. Ben bir gün elli kuruş istedim. Vermedi. Ne yapacaksın dedi. Kantinden, şuradan buradan bir şeyler alacağım. Senin her şeyin var dedi. O parayı baban sarı öküzünü satarak gönderdi onu biliyor musun, dedi. Böyle insanlardı bizim öğretmenlerimiz. [Hasan Fehmi Poyrazoğlu, Y83,30 Yıl, Aksu Köy Enstitüsü, Aydın]"
- "Öğretmen öğrenci ilişkisi arkadaşçaydı. Çok sıcak bir ilişki vardı. Ben o okuduğum beş yıl içinde okulda hiçbir öğrencinin itilip, kakıldığını, horlandığını görmedim. [Yusuf Büyükçoban, Y82, 31 Yıl, Aksu Köy Enstitüsü, Aydın]"
- "Samimi, içten, otoriteye bağlı ama hiçbir zaman da despotluğa kaçmayan yapıcı, yaratıcı, olumlu bir yaklaşımımız vardı. Dostça, kardeşçe... Aslında öğrencinin işe katılması, öğrenciyi işe katan, teşvik edici. [Bahattin Uyar, Y77, Kızıl Çullu Köy Enstitüsü, Muğla]"
- "Öğretmenlerimiz sanki annemiz babamız. Bütün dertlerimizi, ihtiyaçlarımızı gider, söyledik. Onlar bizi öyle karşılardık ki bizi hiç geri çevirdiklerini hatırlamıyorum. Hatta bir gün benim param kalmamıştı. Gittim, Yekta Bey diye ziraat öğretmenimiz vardı. Bana ödünç para verdi. Bende param gelince ona geri verdim. Aradaki güvenden bahsetmek istedim. [Şerbiye Koyuncu, İzmir]"

Alıntılar incelendiğinde enstitülerde öğretmen ve öğrenci ilişkisinin farklı bir anlam taşıdığı görülmektedir. Öğretmen öğrencisinin harçlığını daha idareli kullanmasını öğütleyecek kadar yakındır. Dahası öğrenci de bu yakınlığı anlayış ve saygıyla karşılamaktadır. Aynı kampusu, aynı tarlayı, aynı yemekhaneyi paylaşmış bu insanlar öğretmen ve öğrenci ilişkisinin de ötesinde bir ebeveyn biraz arkadaş ve biraz da kardeş olmuşturlardır. Bu bulgu Çoban'ın (2011) "Öğretmen yetiştirme politikası olarak köy enstitüleri örneğinin incelenmesi" başlıklı çalışmasının bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

5.2.2. Öğretmenden Öğrenme Sürecine İlişkin Yardım Alma (Getting the Teacher's Support During the Learning Period)

"Öğretmenden öğrenme sürecine ilişkin yardım alma" kodu ise öğretmenlerin öğrencilerinin öğrenmesini gerçekleştirmek için her zaman yardımcı olmayı adeta bir görev bilmesi ve bunun mezunlar tarafından dile getirilmesi ile belirlenmiştir. Belirlenen koda ilişkin yapılan alıntılardan bazıları şunlardır:

- "Bizim en büyük avantajlarımızdan birisi, takıldığımız bir konuda öğretmeni yakalayabilip, o konu hakkında ondan bilgi alabilmektir. [İbrahim Baldan, Y71, 30 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli]"
- Öğretmenlerimiz çok tatlıydı. Öğretmenlerimiz bizi okumaya, öğrenmeye, soru sormaya sevk ettiler. Öğretmenlerimiz şimdiki gibi kendini kasan tiplerden değildi. Ulaşabileceğimiz insanlardı. Öğretmenlerimizin sert tipleri yoktu. [Cemalettin Dökmetaş, Y78, 36 Yıl, Muğla]"
- "Öğretmenlerimiz yeteneğini keşfettikleri öğrencilerin daha iyi gelişmesi için bizlere özel ders veriyorlardı. Ama karşılıksızdı dersler. Gönüllü olarak. Mesela ben iki öğretmenden ders alıyordum. Bir edebiyat öğretmeninden bir de matematik öğretmeninden. Yedi, sekiz arkadaşlık matematik kursuna katılan. Haftada iki, üç sefer gidiyorduk. İki saat kadar evinde, lojmanda kalıyorduk. Çay, pasta falan hazırlar. İki saat öğretmen bize ders verir, bir şeyler ikram ederler ve bizleri öyle uğurlarlardı. Bu öğretmenleri bizim unutmamız mümkün değil. [Hüseyin Beşer, İzmir]"

Alıntılar incelendiğinde Enstitülerde öğretmenlerin öğrencilerin gelişimi için her türlü fedakârlığı yaptığı görülmektedir. Öğretmenler, öğrenciyi düşünmeye sevk etmenin yanı sıra özel yeteneklerini geliştirmek için de ellerinden geleni yapmıştır. Öğrencilerinin başarısı için adeta bir eğitim gönüllüsü olarak çalışmışlardır.

5.2.3. Öğretmenin Öğrencinin Problemini Çözmede Yardımcı Olması (The Teacher's Assistant in the Student's Problem)

"Öğretmenin öğrencinin problemini çözmede yardımcı olması" kodu mezunların bu konuda özel veriler sunması sonucu ortaya çıkmıştır. Konuya ilişkin belirlenen alıntılardan bazıları şunlardır:

- "Sınıf öğretmeni gerek akşamki etütlerde gerek sınıf içerisindeki problemlerde bize yardımcı olurdu. Problemler idareye, okul yönetimine varmadan sınıf öğretmenine götürülür. Onunla çözüldü. [Remzi Daşçı, Y81, 28 Yıl, Kızıl Çullu Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Bizim sınıf öğretmenimiz vardı. Ayrıca o haftada bir gün gelir bizimle sınıfta akşam vakti konuşurdu. Derdiniz var mı, sıkıntınız var mı? Sonra bir şikâyetimiz olduğunda gideceğimiz bir eğitim şefimiz vardı, pedagoji mezunu. Ona mesela gittiğimizde bizi gayet iyi karşılardı. Hiç öyle kötü bir davranışta bulunmazdı. [Ahmet Ali Aycan, Y82, 29 Yıl, Kızıl Çullu Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Tam bir paylaşım içerisindeydik. Öğretmenlerimiz bir ana baba gibiydi. Yani her derdimizi, her türlü derdimizi öğretmenlerimize sakıncasız açardık. Bayan öğretmenlerimize bayan dertlerimizi, yani varsa, erkek öğretmenlere erkekçe olan dertlerimizi açardık. Onlar da bizimle her gün başımızda, zaten yemek soframızın başına otururlardı. Yani içli dışlı birbirlerimizi bilirdik. [Necati Kahraman, Y82, 33 Yıl, Eskişehir-Çifteler Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Disiplin kurullarına pek öğrenci sevk edildiğini görmezdim ben. Öğretmen bunu hallederdi önce. Öğretmenler büyük olan, saygı duyulan kişi... Korkulan kişi değil, daima yanında olan, öğrencisinin gereksinimlerini bilen, ona yardımcı olan kişilerdi. [Dursun Tuncer, Y73, 10 Yıl, Ortaklar Köy Enstitüsü, Aydın]"

"Öğretmenin öğrencinin problemini çözmede yardımcı olması" kodu kapsamında elde edilen alıntılar öğretmenlerin öğrencilere yönelik yaklaşımının ne kadar yapıcı olduğunun bir göstergesidir. Sorunlar mümkün olduğunca idareye götürülmeden çözülmüş, öğrencinin problemi halledilsin diye elden gelen her şey yapılmıştır. Öğretmenler öğrencilerine bir anne-baba şefkati ile yaklaşmayı bilmişlerdir. Resmi ilişkiler duvarını örerek öğrencileri sorunlarıyla baş başa bırakmamışlardır.

5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular Ve Yorum (Finding and Comments About the Third Sub-Problem)

Araştırmancının üçüncü alt problemi "Köy Enstitüleri mezunlarının yönetici-öğrenci ilişkilerine ilişkin görüşleri nasıldır?" şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme yanıt vermek için "(a) demokrasi eğitimi ve (b) yöneticilerin öğrencilere sıcak yaklaşım içinde olması" kodları belirlenmiştir. Bu kodlar bir araya getirilerek "demokratik yönetim" temasına ulaşılmıştır.

5.3.1. Demokrasi Eğitimi (Training on Democracy)

"Demokrasi eğitimi" kodu kapsamında belirlenen bazı alıntılar şunlardır:

- "Bakın bir öğrenci müdürü eleştirebilir. İşte bu demokrasinin işleyişidir. Bir öğrenci bunu müdüre soruyor bakın. Müdür de bunu altı yüz, yedi yüz, bin kişinin önünde bunu cevaplandırıyor. [İbrahim Baldan, Y71, 30 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "Cumartesi günü toplanıp bu haftanın kritiğini yapardık. Müdür dâhil, öğretmenler dâhil hiç çekinmeden o şekilde söylenirdi her şey. Hiç çekinmeden söylerlerdik eksiklikleri. Çekinmeden herkes gördüğü eksiklikleri söylerdi, onlar da biz bunları düzelterceğiz derlerdi. [Yılmaz Yılmaz, Y74, 31Yıl, Göne Enstitüsü, Denizli]"
- "Bizim cumartesi toplantılarımız ya da Pazar günü toplantılarımız vardı. Yani bizim arkadaşlarımızın örgütlenmesinde demokratik hak arama savaşında ve hak alma mücadelesinde o cumartesi toplantılarının son derece büyük önemi olmuştur. Her hafta okul müdürü başta bütün öğretmenler orada. "Çocuklar bu hafta yönetimimizden, yaptığımız iş ve hizmetlerden memnun musunuz?" diye sorardı. [Avni Aytan, Y76, 35 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Ankara]"
- "Eleştirirdik müdürümüzü. Müdürümüzü eleştirdiğimiz zaman kızmazdı. [Mustafa Dingil, Y80, 28 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli]"
- "İlk demokrasiyi, ilk eşitliği, ilk işe saygıyı ben orada öğrendim. Ben kabul ediyorum ki Türkiye'ye demokrasiyi ilk yerleştirenler köy enstitüleridir. [Şaban Uras, Y80, 31 Yıl, Çanakkale]"
- "Ben Halil ÖZTÜRK'ün (okul müdürü) oturup da kahvaltı yaptığını hiç görmedim. Eline bir dilim ekme alır, bir eline peynir, hem onu yer hem okulun teftişini yapardı. Bir gün boş bulunmuş sigara atıvermiş yere. Arkadaşın biri görmüş. Küçük not defterlerimiz vardı idare vermişti bize eksiklerimizi yazmak için. Müdür Halil ÖZTÜRK şu saatte su tarihte sigara izmaritini meydana attı. Ben orada söndürdüm, çöpe attım. Biz o gün hakikatten bir tedirginlik yaşadık. Çok korktuk. Çünkü o arkadaşımız zarar görecekti diye. Müdür çıktı ortaya çağırdı o arkadaşını. Ben çok korktum. Alnından öptü. Ve elini kaldırdı hepimiz şu arkadaşınız gibi olacak dedi. Ben de insanım, ben de hata yapabilirim. Dikkat ediyordum ama hata yapmışım daha dikkatli olmam gerekiyor dedi. Hiç kimseden çekinmeden gördüğünüzü, düşündüğünüz söyleyeceksiniz dedi. Demokrasi buymuş. Biz bilmiyorduk. Biz demokratik bir eğitim görmüşüz. [Hasan Fehmi Poyrazoğlu, Y83, 30 Yıl, Aksu Köy Enstitüsü, Aydın]"
- "Tamamıyla Türkiye'de aydınlık ortamına girmesinde, karanlığı yıkmasında, Türkiye'nin kalkınmasında ne gibi çabalarımız olur diyen arkadaşlarımızla konuşurduk. Sistemin Türkiye'ye eğitimde getirmiş olduğu hareketler uygulanabilir mi, bu sistem Türkiye'yi ileriye götürür mü, Mustafa Kemal'in dediği gibi çağdaş uygarlık seviyesine getirir mi getirmez mi gibi tartışmalarımız olurdu. Bu konuda arkadaşlarımızla ilişkilerimizi sağlardık. Bu konuda ülkenin kalkınması ve ülkenin ilerlemesi ve çağdaş uygarlığa ulaşması için eksiklikler nelerdir, onu yapar, onun eleştirisinde bulunur ve tartışmalara girerdik. Bu konuda çalışmalarımız olurdu arkadaşlarımızla. [Abdulkadir Bazacı, Y71, 34 Yıl, Dicle Köy Enstitüsü, Muğla]"

- "Okulumuzda demokrasi vardı. Yani öğrenci yönetime katılırdı. Her ay dördüncü sınıflardan okul başkanları seçilirdi. Okuldan sorumluydu. Yönetime katılırdı. [*Şerbiye Koyuncu, İzmir*]"

Alıntılar incelendiğinde Köy Enstitülerinde dönemin şartları kendi içinde değerlendirildiğinde gerçek anlamda demokratik bir ortamın oluşturulmaya çalışıldığı söylenebilir. Öğrenciler yöneticileri eleştirmekte, işleyişte gördükleri aksaklıkları dile getirmekte ve çözüm beklemektedir. Bu durum eğitimin ayrılmaz bir parçası ve yaşam biçimidir. Özellikle Hasan Fehmi Poyrazoğlu'ndan yapılan alıntı dikkatle incelenmelidir. Müdürün kendisine yapılan eleştiri karşısında öğrenciyi takdir etmesi onu her zaman böyle davranmaya teşvik etmesi gerçek demokrasinin varlığını ispat etmektedir. Ayrıca Enstitülerde öğrenciler sosyal ve siyasal olaylara ilişkin yorum yapabilmekte ve düşünce üretebilmektedir. Bu durum asla yadırganmamaktadır. Bu bulgu Ortaş'ın (2005) "Ülkemizin kaçırdığı en büyük eğitim projesi: Köy Enstitüleri" başlıklı çalışmasının bulgularıyla örtüşmektedir.

5.3.2. Yöneticilerin Öğrencilere Sıcak Yaklaşım İçinde Olması (Warm Relations of Administrators With Students)

"Yöneticilerin öğrencilere sıcak yaklaşım içinde olması" kodu ise mezunların yöneticilerinden oldukça ılımlı bir şekilde söz etmesi sonucunda belirlenmiştir. Belirlenen bu koda ilişkin olarak yapılan alıntılardan bir kısmı aşağıda yer almaktadır.

- "Yöneticilerle de ilişkimiz çok sıcaktı. Baba gibi, evlat gibi muamele ederlerdi bize diyebilirim. [*Yılmaz Yılmaz, Y74, 31Yıl, Gönen Enstitüsü, Denizli*]"
- "Yöneticilere karşı bir saygımız vardı. Yani alt düzeyden üst düzeye doğru davranışlarımızı ayarlayabiliyorduk. Şimdiki gibi paldır küldür Milli Eğitim'in ortasına girmezdik veya okul müdürünün yanında "Gel buyur otur" demeyince oturmazdık. Bizde anlayış buydu... [*Arif Altun, Y77, 19 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli*]"
- "Yöneticilerimizle ilişkilerimizde ben şahsen sıkıntı yaşamadım. Yani hoca öğrenci, öğretmen öğrenci ilişkisinden çok kardeş ağabey diyebilirim. [*Halil İbrahim Turgut, Y78, 30 Yıl, Ortaklar Köy Enstitüsü, Muğla*]"
- Bize yöneticiler çok yakın davranıyorlardı. Yüksek kısmını bitirirken bir tez hazırlatılıyordu bize. Benimki "Hasanoğlan köy enstitüsü uygulama okulu işletmeciliği" ydi. Bir plan yaptım. İş eğitimi üzerinde epeyce çalışmalarımız vardı. Planı göturdüm ilköğretim müdürü Hakkı TONGUÇ' a; "Efendim şöyle bir plan yaptım. Tezim bu. Bir bakar mısınız?" dedim. Okudu. [*Süleyman Koyuncu, İzmir*]"

Alıntılar incelendiğinde enstitü yöneticilerinin öğrencilerle olan iletişimde sevgi ve öğrenci kişiliğine duyulan saygı ön plana çıkmaktadır. Buna karşılık enstitü öğrencileri de enstitü yöneticileriyle olan ilişkilerinde saygıyı ön plana almaktaydılar.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS)

Köy Enstitüleri, klasik öğretmen okulu değildi. Büyük araziler üstünde, bağı bahçesi, ağıllı, hayvanı, arabası, otomobili, kamyonu, 50 kadar yapısı, çeşitli tesisleri bulunan eğitim işletmeleri olarak yeni bir sistemin temelleri atılmıştı. Köy Enstitüleri çok programlı bir sistemdi. Yalnızca öğretmen yetiştirme değil, ortaöğretim düzeyinde köye yarayışlı sağlık memuru, ebe gibi elemanlar yetiştiren, anaokulu, uygulama ilkokulu ve Yüksek Köy Enstitüsü programı ile ayrı çatı altında aynı programlar yürütülüyordu (Eşme & Çotuksöken & Türkoğlu & Türkoğlu, 2003: 27-28). Köy Enstitüleri mezunlarının öğrenci-öğretmen ve yönetici iletişiminin nasıl olduğunu belirlemeye yönelik araştırmanın bulgularına göre:

- Köy enstitüsü mezunlarının görüşlerine göre öğrenci-öğrenci iletişimine yönelik olarak "(a) kız erkek ilişkilerindeki samimiyet, (b) arkadaşlarla yardımlaşma ve samimi ilişki kurma son olarak da (c)

arkadaşları eleştirme" kodları belirlenmiştir. Belirlenen bu kodlar bir araya getirilerek "yüksek nitelikli öğrenci ilişkisi" teması oluşturulmuştur. Buna göre: (a) "Kız erkek ilişkilerindeki samimiyet" koduna ilişkin bulgular incelendiğinde enstitülerde kızlar ve erkekler aynı düzeyde yaşamın içine katılmıştır. Ekin ekme, bisiklet kullanma, milli oyunlar oynama vb. bütün işleri erkekler kadar kızlar da yapmaktaydı. Elbette ki bu süreç erkeklerin kızlara olan sosyal bakış açısını değiştirmiş. Cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmıştır. (b) Elde edilen verilerin analizinde köy enstitüleri mezunlarının eğitim sürecinde birbirine yardım etmeyi adeta bir yaşam biçimi haline getirdikleri tespit edilmiştir. "Arkadaşlarla yardımlaşma ve samimi ilişkiler kurma" koduna ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin, Enstitülerin çalışma yapısında var olan imece ruhunu kendi ilişkilerinde de yaşama geçirdikleri görülmektedir. Öğrenciler gerek iş eğitimi esnasında gerekse ders dışı zamanlarda birbirlerine karşı büyük sevgi ve yardım duygusuyla yaklaşmışlardır. (c) Enstitülerde cumartesi günleri herkes toplanır ve okulun işleyişine ilişkin durum değerlendirmesi yapılırdı. Bu değerlendirmelerde okul müdürü ve öğretmen kadar öğrenciler birbirini de eleştirirdi. "Arkadaşları eleştirme" koduna ilişkin bulgulara göre enstitülerde tam bir demokrasi anlayışı vardı. Toplantı günlerinde en yakın arkadaşlar bir birbirini eleştirir, sıkıntılarını dile getirir ve problemi çözmeye çalışırlardı. Bu eleştiri süreci arkadaşlık ilişkilerinin zedelenmesine de neden olmazdı. Çünkü bilirlerdi ki her eleştiri kendilerini iyiye ve güzele yönelmek için yapılmaktadır.

- Köy enstitüsü mezunlarının görüşlerine göre öğrenci-öğretmen iletişimine yönelik olarak "(a) Öğretmenin öğrenciyle yakın ilişki içerisinde olması, (b) öğretmenden öğrenme sürecine ilişkin yardım alma ve (c) öğretmenin öğrencinin problemini çözmede yardımcı olması" kodlarına ulaşılmıştır. Bu kodlar birbiri ile ilişkili bir şekilde bir araya getirilerek "olumlu öğretmen-öğrenci ilişkisi" teması oluşturulmuştur. Buna göre: (a) "Öğretmenin öğrenciyle yakın ilişki içerisinde olması" koduna ilişkin bulgulara göre enstitülerde öğretmen ve öğrenci ilişkisi farklı bir anlam taşıdığı görülmektedir. Öğretmen öğrencisinin harçlığını daha idareli kullanmasını öğütleyecek kadar yakındır. Dahası öğrenci de bu yakınlığı anlayış ve saygıyla karşılamaktadır. Aynı kampusu, aynı tarlayı, aynı yemekhaneyi paylaşmış bu insanlar öğretmen ve öğrenci ilişkisinin de ötesinde bir ebeveyn biraz arkadaş ve biraz da kardeş olmuşlardır. (b) "Öğretmenden öğrenme sürecine ilişkin yardım alma" koduna ilişkin bulgular incelendiğinde Enstitülerde öğretmenlerin öğrencilerin gelişimi için her türlü fedakârlığı yaptığı görülmektedir. Öğretmenler, öğrenciyi düşünmeye sevk etmenin yanı sıra özel yeteneklerini geliştirmek için de ellerinden geleni yapmıştır. Öğrencilerinin başarısı için adeta bir eğitim gönüllüsü olarak çalışmıştır. (c) "Öğretmenin öğrencinin problemini çözmede yardımcı olması" kodu kapsamında elde edilen bulgular öğretmenlerin öğrencilere yönelik yaklaşımının ne kadar yapıcı olduğunun bir göstergesidir. Sorunlar mümkün olduğunca idareye götürülmeden çözülmüş, öğrencinin problemi halledilsin diye elden gelen her şey yapılmıştır. Öğretmenler öğrencilerine bir anne-baba şefkati ile yaklaşmayı bilmişlerdir. Resmi ilişkiler duvarını örerek öğrencileri sorunlarıyla baş başa bırakmamışlardır.
- Köy enstitüsü mezunlarının görüşlerine göre öğrenci-yönetici iletişimine yönelik olarak "(a) demokrasi eğitimi ve (b) yöneticilerin öğrencilere sıcak yaklaşım içinde olması" kodları belirlenmiştir. Bu kodlar bir araya getirilerek "demokratik yönetim" temasına ulaşılmıştır. Buna göre: (a) "Demokrasi eğitimi" kodu kapsamında elde edilen bulgulara göre Köy Enstitülerinde o dönem Türkiye şartlarına göre oldukça büyük ölçekte bir demokrat ortam

oluşturulduğu görülmektedir. Öğrenciler yöneticileri eleştirmekte, işleyişte gördükleri aksaklıkları dile getirmekte ve çözüm beklemektedir. Bu durum eğitimin ayrılmaz bir parçası ve yaşam biçimidir. Ayrıca Enstitülerde öğrenciler sosyal ve siyasal olaylara ilişkin yorum yapabilmekte ve düşünce üretebilmektedir. Bu durum asla yadırganmamaktadır. (b) "Yöneticilerin öğrencilere sıcak yaklaşım içinde olması" koduna ilişkin bulgulara göre enstitü yöneticilerinin öğrencilerle olan iletişimde sevgi ve öğrenci kişiliğine duyulan saygı ön plana çıkmaktadır. Buna karşılık enstitü öğrencileri de enstitü yöneticileriyle olan ilişkilerinde saygıyı ön plana almaktaydılar.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında şu öneriler geliştirilebilir: (1) Köy Enstitülerindeki öğrenci-öğretmen ve yönetici iletişimine ilişkin bulgularından günümüz öğretmen yetiştirme sistemindeki öğrenci-öğretmen ve yönetici iletişiminin geliştirilmesinde yararlanılabilir. (2) Köy Enstitülerindeki öğrenci-öğretmen ve yönetici iletişimine ilişkin bulgularından günümüz öğretmen yetiştirme sistemindeki öğrenci-öğretmen ve yönetici iletişimindeki sorunların çözümünde yararlanılabilir.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma 8-10 Eylül 2011 tarihleri arasında Burdur'da Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuş ve bildiri özet kitabında basılmıştır.

Bu çalışma Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen 2009BSP014 nolu "Köy Enstitüsü Mezunlarının Görüşlerine Göre Köy Enstitülerinde Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Değerlendirilmesi ve Günümüz Öğretmen Yetiştirme Sistemine Katkıları" adlı projenin bir bölümüdür.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Akbaş, A., (2008) Eğitimi bilgeleri Köy Enstitülüler (Söyleşi), Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4 (2), 214-224
2. Atabay, M., (2009) Cumhuriyet kültürü, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 9, 455-465
3. Atıl, H., (1998). İstatistik. İzmir: Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
4. Aydın, R., Şahin, H. ve Topal, T., (2008) Türkiye'de ilköğretime sınıf öğretmeni yetiştirmede nitelik arayışları, TSA, 12 (2), 119-142
5. Aykaç, N., (2000) Eğitimde canlı bir deney: Köy Enstitüleri, Eğitim ve Yaşam, 12-14
6. Aysal, N., (2005) Anadolu'da aydınlanma hareketinin doğuşu: Köy Enstitüleri, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 35-36, 267-282
7. Çakmak, F., (2007) Kuruluşundan kapatılışına kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi içerisinde köy enstitülerine yönelik muhalefet, ÇTTAD, 6 (15), 221-250
8. Çoban, A., (2011) Öğretmen yetiştirme politikası olarak köy enstitüleri örneğinin incelenmesi, Kastamonu Eğitim Dergisi, 19 (2), 449-458
9. Dündar, Ş., (2001). Köy enstitüleri felsefesi ve bugün. Köy Enstitüleri ve Yeni Arayışlar. İzmir: Ege Tam Basın Yayın
10. Erçelebi, H., (1991). Kuruluşunun 50. yılında Köy Enstitüleri ve Türk eğitim sistemine katkıları. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
11. Erdem, A.R., (2005) İlköğretimimizin gelişimi ve bugün gelinen nokta, Üniversite ve Toplum, 5(2), <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=240>
12. Eşme, İ., Çotuksöken, B., Türkoğlu, A. ve Türkoğlu, P., (2003) Kent enstitüleri projesi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi

13. Gedikoğlu, Ş., (1971) Evleri, getirdikleri ve yankılarıyla köy, Ankara: İş ve Matbaacılık Ticaret
14. Neden köy enstitüleri, İnternette 01.04.2009'da <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/2259.pdf> dan indirildi.
15. Karaömerlioğlu, M.A., (1998) The village institutes experience in Turkey, *British Journal of Middle Eastern Studies*, 25 (1), 47-73
16. Karasar, N., (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. (14. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
17. Kartal, S., (2008) Toplum kalkınmasında farklı bir eğitim kurumu: Köy Enstitüleri, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 23-36
18. Killi, S., (1982). Türk Devrim Tarihi. Tekin Yayınları
19. Kirby, F., (2000), Türkiye'de Köy Enstitüleri, Ankara: Güldikeni Yayınları
20. Ortaş, İ., (2005) Ülkemizin kaçırdığı en büyük eğitim projesi: Köy Enstitüleri, *PİVOLKA*, 4 (17), 3-5
21. Özdemir, O., (2008) Köy Enstitüleri ve yeni ortaçağın eğitim sorunu, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 46-54
22. Özsoy, S., (2004) Eşitlikçi bir eğitim deneyimi olarak Köy Enstitüleri, *Eğitim Bilim Toplum*, 2 (7), 4-25
23. Türkiye'den bir eğitim ütopyacısı (2009): İsmail Hakkı Tonguç (1893-1960), *Eğitim Bilim Toplum*, 2 (7), 107-142
24. Seyidoğlu, H., (1997). Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı. (7. baskı). İstanbul: Güzem Yayınları.
25. Şeren, M., (1982). Türkiye'de Köye Öğretmen Yetiştirme: Köy Enstitüleri Sistemi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. A.Ü. Eğitim Fakültesi
26. Köye öğretmen yetiştirme yönüyle Köy Enstitüleri (2008), *Gü Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 203-226
27. Türkmenoğlu, D., (2007) Tek parti döneminde ulus inşa politikalarının eğitim boyutu, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 159-172
28. Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (6. baskı). Ankara: Seçkin Matbaası
29. 17 Nisan 1940 tarih ve 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu.
30. 25/06/1942 tarih ve 5141 sayılı resmi gazetede yayınlanan 19.06.1942 tarih ve 4274 sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu